

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Fossåa 1K AS
v/ Simen T. Isum
Baksideveien 438
2647 SØR-FRON

Deres ref

Vår ref

Dato

17/1940-

1. februar 2019

Fossåa kraftverk i Sør-Fron kommune i Oppland - klagesak

Fossåa 1K AS klager i e-post den 09.05.2017 på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) avslag av 27.04.2017 på søknad om konsesjon til Fossåa kraftverk i Sør-Fron kommune i Oppland.

NVE har vurdert klagen uten å finne grunnlag for å gjøre om på sitt vedtak, og har sendt saken til departementet i brev av 30.10.2017.

1. Bakgrunn

Fossåa 1K AS søkte 27.11.2012 om tillatelse til å bygge Fossåa kraftverk. Søknaden ble avslått av NVE i vedtak av 18.12.2013.

Den 04.11.2015 forelå en revidert søknad som beskriver følgende utbyggingsplan: Fossåa kraftverk vil utnytte et fall på 415 m i Fossåa mellom inntak på kote 870 ned til kraftstasjonen på kote 455. Kraftverket vil ha en maksimal slukeevne på 2,34 m³/s, som tilsvarer 189 % av middelvannføringen. Installert effekt er oppgitt til 8 MW. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 129 l/s i perioden 1. mai til 30 september og 24 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på 23,3 GWh.

Det er også søkt om et alternativ med en maksimal slukeevne på 2,98 m³/s, som tilsvarer 217 % av middelvannføringen. Med en installert effekt på 9,99 MW, vil dette alternativet gi en årlig produksjon på 24,4 GWh.

Sør-Fron kommune er for at det gis konsesjon til Fossåa kraftverk. **Fylkesmannen i Hedmark** (settefylkesmann) fraråder at det gis konsesjon på grunn av påvirkning på naturverdier av nasjonal verdi og landskapsinngrep i et tradisjonelt seterlandskap. **Oppland**

Postadresse
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo
postmottak@oed.dep.no

Kontoradresse
Akersgata 59
oed.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
977 161 630

Avdeling
Energi- og
vannressursavdelingen

Saksbehandler
Steinar Pettersen
22 24 61 39

fylkeskommune kan akseptere en utbygging etter hovedalternativet. **FNF Oppland, Naturvernforbundet i Oppland og Vern Nedre Otta** er alle imot en utbygging på grunn av de høye naturverdiene som blir påvirket. **Åshild Bjerke**, en hytteeier, går imot kraftverket på grunn av landskapsvirkningene ved fraføring av vann.

2. NVEs vedtak

NVE oppsummerer i "KSK-notat 31/2017 Bakgrunn for vedtak" av 27.04.2017 sin vurdering av saken som følger:

"Fossåa kraftverk vil produsere 23,3 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad som er over gjennomsnittet for småkraftverk. I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Fossåa kraftverk vil fraføre vann fra et bekkekløftsystem av stor verdi. Fossåa kraftverk vil også medføre varige landskapsinngrep i et område viktig for friluftsliv. Etter NVEs syn vil ikke de positive sidene av en utbygging i form av omtrent 23,3 GWh/år i fornybar energi overstige ulempene tilknyttet Fossåa kraftverk.

NVE mener også det er riktig å se influensområdet til Fossåa kraftverk som en del av et sammenhengende bekkekløftsystem av stor verdi. Dette er i tråd med vurderinger som er gjort i en rekke likende saker, blant annet Gjuvsgrendi og Eidsåa kraftverk i Nore og Uvdal og Gjerdøla kraftverk i Tinn. OED har også nylig lagt stor vekt på dette prinsippet i sin avgjørelse av Hovda kraftverk i Åmot og Stor-Elvdal kommuner. En realisering av Fossåa kraftverk vil redusere og fragmentere et svært viktig og stort bekkekløftmiljø."

3. Klagen

Fossåa 1K AS har klaget på NVEs avslag på søknaden om å bygge Fossåa kraftverk. Klager er uenig i NVEs vurdering av konsekvensene av en utbygging, og mener hensynet til lokal næringsutvikling og produksjon av fornybar energi må tillegges større vekt. Departementet siterer fra klagen:

"Miljøfaglig kunnskapsgrunnlag

Gudbrandsdalen er en viktig bekkekløftregion i Norge, og vi er opptatt av å ivareta naturverdiene som sikrer dette framover. Planene for Fossåa er utarbeidet med dette som formål, av grunneiere som er bevisst på å finne balansegangen mellom bruk og vern.

Vi mener planene for kraftverket ivaretar naturverdiene i bekkekløfta, og således ikke kan ses på som en svekkelse av et sammenhengende bekkekløftsystem. Vi oppfatter at begrunnelsen for avslaget er på et overordnet nivå uten at prosjektets konkrete prioriteringer for å ivareta naturmangfold og miljø er hensyntatt.

- 1. Vi kan ikke se at Storting eller regjering på generelt grunnlag har vedtatt full stopp for vannkraftutbygging i sammenhengende bekkekløftsystem, men at hvert enkelt prosjekt skal vurderes separat*
- 2. Prosjektet skal ivareta naturmangfold og viktige miljøverdier. Prosjektets konkrete planer for rørledninger, inntak, kraftstasjon og minstevannføringer er basert på kunnskapsgrunnlaget fra BioFokus sin bekkekløftregistrering, NNI – Rapport nr. 305*

av november 2012 fra Cand.real. Arnold Håland samt BioFokus notat 2014-11 v/Tom Hellig Hoftun. I denne sammenhengen vil vi også understreke Fylkesmannen i Hedmark sin omtale « Utbygging av det omsøkte kraftverket vil uansett medføre betydelige varige naturinngrep. Med dette utgangspunktet synes den lokaliseringen av inntaksmagasin, rørledninger, veier og massetak som er angitt i søknaden å være en relativt god løsning ut fra hensynet til både naturmangfoldet og den samlede næringsmessige utnyttelsen av området. Fylkesmannen har merket seg at det tidligere har vært vurdert andre lokaliseringer av inngrepene som nå er forkastet. «

3. De tekniske inngrepene i prosjektet er planlagt utenfor bekkekløftsystemet. .
  - a. Kraftverket vil benytte vannet fra Fossåa i et øvre område. Kraftverket påvirker ikke vannmengden i Steinåa og Skikju. Skikju går inn i Fossåa 270m før kraftverket. Mellom samløpet av Fossåa og Skikju er det ungskog og areal som tidligere har vært benyttet til landbruksformål. I flg biologirapportene er de mest sårbare områdene langs Steinåa (som kommer inn i Fossåa nedstrøms), langs Skikju og nedstrøms kraftverket i Fossåa. Prosjektet berører dermed ikke selve bekkekløftsystemet med installasjoner (inntak, rørledning og kraftstasjon). Redusert vannmengde i elva er berører et område med mindre betydningsfulle naturverdier og som utfra biologirapporter viser kan avbøtes med minstevannføring. På samme måter som det er gjort i andre kraftprosjekt i bekkekløfter.
  - b. Inntaket ligger ved en seterstul hvor setervollen har benevnelsen dyrka mark med produksjonstilskudd, og der grunneierne har gitt sin tilslutning.
  - c. Grunneiere i området har fått godkjent en støls- og skogsbilvei som blir trase for deler av rørgata. Rørgata på 4400 m er delvis boret og nedgravd i vei.
  - d. Minstevannføringen er beregnet utfra behovet for å ivareta naturverdiene, sammen med vannmålingene i elva i 2013 og 2014 som lå 37% over middelvannføringen som NVE Atlas viser, så mener vi naturmiljøet i elva vil ha gode vilkår.
  - e. Kraftstasjonen ligger inntil eksisterende skogsbilvei. Altså i et område med aktivitet og inngrep allerede i dag.
  - f. Grunneierne har hatt dialog med fylkesmannen om mulighetene for en kombinasjon av frivillig vern og kraftutbygging
  - g. Når kraftverket i dette alternativet er flyttet 270 m nedstrøms samløpet mellom Fossåa og Skikju er det for å unngå det tekniske inngrepet i bekkekløfta. Vannføringen i Skikju påvirkes ikke av kraftverket.
4. Naturens biologiske mangfold endrer seg over tid, avhengig av menneskelig aktivitet og vær. Den biologiske vitenskapen vil aldri være fullendt eller ha en endelig fasit. Det viktigste er å forstå hva som påvirker miljøet til artene, i dette tilfelle for å bevare

bekkekløftsystemet. I arbeidet med prosjektet har vi jobbet mye med dette sammen med biologisk kompetanse. De store endringene fra første søknad er et resultat av kunnskap og forståelse for verdiene vi forvalter. Vi stiller spørsmål ved NVE og Fylkesmannen i Hedmark sine vurderinger og analyser i forhold til det arbeidet som er utført og mener «føre var» prinsippet er dratt urimelig langt i konklusjonen om at «dette vil fragmentere et svært viktig og stort bekkekløftsystem».

Bekkekløft

I avslaget er det vist til liknende saker, og vi ønsker å gi noen kommentarer til dette:

- I avslaget til Gjuvsgrendi og Eidsåa kraftverk er det lagt sterk vekt på padleinteressene i områdene i tillegg til bekkekløftverdiene. Vi har vanskelig med å forstå sammenligningen mot Fossåa, som ikke i samme grad har verdi som arena for friluftaktivitet.*
- Gjerdøla kraftverk er planlagt i et område som allerede var sterkt berørt av vannkraftutbygging, og der det blant annet i de gamle utbyggingene ikke ligger pålegg om minstevannføringer. Kommunen var også negativ til utbyggingsprosjektet. Fossåa har støtte fra kommunen og nedbørsfeltet for de tre elvene i prosjektet er ikke påvirket av andre utbygginger i området.*
- Hovda kraftverk ligger i og som en del av et bekkekløftssystem der det var foreslått omfattende avbøtende tiltak. Fossåa vil ikke på samme måten direkte påvirke bekkekløftverdiene jfr tidligere omtale.*

Næringsutvikling og lokale interesser

Fossåa er beregnet å produsere 23,3 GWh. Dette tilsvarer årsforbruket til i underkant av 1200 husstander, om lag 85 % av husstandene i Sør-Fron kommune.

Bygg kostnadene er estimert til 97,9 mill. Dette vil være en av de største industriinvesteringene i kommunen gjennom tidene. Et slikt utbyggingsprosjekt vil ha store ringvirkninger og får stor betydning, ikke minst for et aktivt og lokalt entreprenørmiljø, gjennom underleveranser. I Midt-Gudbrandsdal er det sterk kompetanse på anleggsarbeid. Ny E6 ble åpnet i desember 2017 og mange av entreprenørene i området var engasjert. Et kraftutbyggingsprosjekt vil derfor være svært viktig for Midt-Gudbrandsdal.

Sterke entreprenørselskap kan bety konkurranse om utbyggingen, noe som vil påvirke utbyggingskostnaden positivt. Flere av grunneierne er engasjert i entreprenørvirksomhet i tillegg til landbruksnæringen og vil sammen med nasjonale miljøer i prosjektering og gjennomføring kunne påvirke byggekostnaden i en positiv retning. Dette er ikke tatt hensyn til i estimering av utbyggingskostnad, og vil således også virke positivt på beregnet nåverdi av prosjektet. Vi stiller spørsmålsteget ved NVE sine beregninger på en nåverdi på 0.

Kraftverket vil være en viktig inntektskilde for 15 grunneiere, gjennom direkte eierskap og gjennom fallrettsinntekter. Dette vil være med å sikre næringsgrunnlaget for viktig landbruksproduksjon framover.

Prosjektet sikrer oppgradering av infrastruktur som blant annet veier til setrer og landbruksdrift."

Klager viser i tillegg til politiske målsettinger for utbygging av fornybar energi, og at prosjektet har støtte fra lokale og regionale myndigheter og er lokalt forankret. Klager oppsummerer klagen som følger:

"Fossåa kraftverk representerer viktige næringsinntekter i et område med svak næringsutvikling. Prosjektet ivaretar verdiene i bekkekløfts-systemet. Fossåa 1k AS kraftverk er et lokalt initiert prosjekt der vi som grunneiere har investert over 1 mill i arbeidet med konsesjonssøknaden. Dette fordi det for oss er et viktig næringsprosjekt og det er vårt bidrag inn i ei framtid for å realisere et lavutslippssamfunn.

Vi mener at de samlede fordelene ved byggingen er større enn ulempene og imøteser konsesjon for Fossåa kraftverk."

Representanter for styret i Fossåa 1K, ordfører i Sør-Fron og leder av Utmarkskommunenes Sammenslutning var 20.04.2018 og 10.02.2019 i møte i departementet for å legge frem sitt syn på Fossåa kraftverk.

5. Departementets merknader

Tillatelse til Fossåa kraftverk kan gis om "fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser", jf. vannressursloven § 25 første ledd. Departementet vil drøfte de merknadene fra klager som er nødvendig for å grunngi avgjørelsen. Departementet kan også ta hensyn til forhold som ikke er tatt opp av klager.

Samfunnsnytte og prissatte konsekvenser

Departementet mener at den viktigste samfunnsnyttien med Fossåa kraftverk vil være produksjon av fornybar energi. Kraftverket kan produsere om lag 23,3 GWh/år.

Tiltaket vil ha positive konsekvenser for lokalt og regionalt næringsliv og sysselsetting under anleggsperioden. Videre kan utbyggingen bidra til inntekter til Fossåa 1K AS, grunneierne og Sør-Fron kommune.

Byggekostnadene for Fossåa kraftverk er i revidert søknad fra november 2015 beregnet til 97,9 mill. kr. for alternativ 1 og 103,3 mill. kr. for alternativ 2. Kostnadsår er ikke oppgitt. Gitt at kostnadsår er 2015, blir utbyggingsprisen 105,2/111,0 mill. kr. justert til prisnivå 2018. Dette gir en spesifikk utbyggingskostnad på 4,52/4,55 kr/kWh.

NVE har på forespørsel fra departementet beregnet kostnadene til 116,4/120 mill. kr (kostnadsår 2018), som gir en spesifikk utbyggingspris på 5,0/4,92 kr/kWh. Gitt usikkerheten

i beregningene er det departementets oppfatning at det er relativt godt samsvar mellom søkers og NVEs kostnadstall.

Prosjektets inntektsside, representert ved nåverdien av prosjektet, inngår som et element i departementets samlede vurdering av prosjektets fordeler og ulemper. Departementet har gjort en beregning av nåverdien basert på oppgitte investeringskostnader fra søker, typiske driftskostnader, forventet produksjon og elsertifikatpris, og et utfallsrom for kraftprisen slik det er modellert av NVE i oktober 2018 fram mot 2030 (høy/lav/basis). Gitt forutsetningene for investerings- og driftskostnader har kraftverket positiv nåverdi når NVEs basisprisbane legges til grunn. Usikkerheten i denne fasen er normalt betydelig både når det gjelder faktisk produksjon og kostnader.

Nåverdien av prosjektet inngår i departementets vurdering av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltaket ikke er begrenset til det som kan prissettes. Tiltaket vil også ha virkninger på blant annet naturmiljø og landskap. I klagebehandlingen vurderer departementet miljøvirkningene av tiltaket, og tar stilling til om tiltaket samlet sett kan vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt, gitt usikkerheten i de prissette virkningene.

Biologisk mangfold

Tiltaksområdet er delvis befart og konsekvensvurdert av Norsk Naturinformasjon (NNI) i 2012. I tillegg er området kartlagt som del av Direktoratet for naturforvaltning – nå Miljødirektoratet – sitt bekkekløftprosjekt i 2008 (BioFokus-rapport 2008-31). I bekkekløftprosjektet er bekkekløftsystemet "Steinåa-Fossåa" gitt verdi 5 på en skala fra 0-6. Verdi 5 innebærer at forekomsten regnes som nasjonalt verdifullt.

I tiltakshavers planendringssøknad har BioFokus gjort en isolert vurdering av naturverdiene i Fossåa ovenfor samløpet med Skikju, og konkludert med at denne delen av bekkekløftsystemet er regionalt verdifullt og gitt verdi 3. Vurderingen framgår av BioFokus-notat 2014-11.

I Steinåa-Fossåa er det i bekkekløftprosjektet avgrenset i alt 9 kjerneområder/naturtype-lokaliteter, hvorav 3 er lokalisert til Fossåa/vil bli berørt av Fossåa kraftverk. Områdene er omtalt og beskrevet i "Faktaark Steinåa-Fossåa", som er tilgjengelig i Naturbase.

Beskrivelsen av *Fossåa indre del* (lokalitet 6) er i faktaarket oppsummert som følger:

"Lokaliteten er en eldre, plukkhogd naturskog, med en del rik vegetasjon, men kvalitetene er ikke spesielt store, og verdien settes til B – lokalt viktig (på grensa til C)."

Beskrivelsen av *Fossåa N for Rundhaugen* (lokalitet 7) er i faktaarket oppsummert som følger:

"Dette er en svært rik og frodig kløftegranskog, men høy påvirkningsgrad og ikke spesielt gunstig kløftetopografi fører til at naturverdiene ikke er spesielt store, og artsmangfoldet

samlet sett ikke spesielt rikt. Det kan likevel være potensial for bl.a. sudetlok. Verdien settes til C – lokalt viktig."

Med en kraftstasjonsplassering som omsøkt på kote 455, vil også lokalitet 8 *Fossåa-Skikju samløp* bli berørt. Lokaliteten er omtalt med følgende oppsummering i faktaarket:

"Lokaliteten er en meget rik, velutviklet gråor-heggeskog, som selv om den trolig har vært en del kulturpåvirket tidligere nå har fått gammelskogspreget med grove dimensjoner og død ved. Vegetasjon, struktur og artsmangfold for øvrig tilsier B-verdi, men med funn av EN-arten aniskjuke settes verdien opp til A – svært viktig."

BioFokus gjør følgende oppsummering hva gjelder naturverdiene i Fossåa, samt hvilke konsekvenser en utbygging vil ha etter revidert utbyggingsplan:

"Fossåa innehar ingen naturtyper, artssamfunn eller elementer som ikke også finnes i resten av kløftesystemet, og de som finnes i Fossåa er like godt eller bedre utviklet andre steder i kløftesystemet. Unntaket er fjellnær gran-naturskog (men dette er ingen sjelden naturtype, og av liten relevans for bekkekløfter som hoved-naturtype).

[...]

Det er i Fossåa ikke påvist spesialiserte, sterkt fuktighetskrevende arter helt avhengig av vannføring og intakt vannføringsregime i elva. Det er imidlertid potensial for arter tilknyttet konstant våte læger, hvor periodevis flommer er viktig for å opprettholde kvalitetene på, og og nydanne substratet. Basert på dagens kunnskap om området, vurderes det at vannføringsendringer som angitt i utbyggingsplanene (med angitt påslipp av flomvannføring og minstevannføring) vil være tilstrekkelig for å ivareta de naturverdier og artssamfunn som finnes i området.

Konsekvensene for naturmiljø og biologisk mangfold som følge av planlagte vannføringsendringer vurderes derfor som små."

Departementet vil påpeke at de negative konsekvensene av Fossåa kraftverk først og fremst er knyttet til påvirkning på et stort og velutviklet bekkekløftsystem av nasjonal verdi.

Departementet legger imidlertid vekt på at de delene av bekkekløfta som har de største verdiene ikke blir berørt av tiltaket. Når det gjelder lokalitet 8 *Fossåa-Skikju samløp*, vil departementet påpeke at funnstedet for arten *aniskjuke* (EN) er nord for Skikjus elveløp, og dermed utenfor influensområdet til Fossåa kraftverk. Departementet vil videre bemerke at Skikju vil bidra med en relativt stor restvannføring til denne lokaliteten.

Selv om redusert vannføring vil føre til at fuktighetskrevende vegetasjon som er særpreget for bekkekløfter i noen grad vil endres til fordel for mer tørketolerante og trivielle naturtyper og arter, mener departementet at det i dette tilfelle likevel er akseptabelt så lenge de mest verdifulle delene av bekkekløfta ikke blir berørt.

Det framgår av Fylkesmannen i Oppland sin uttalelse til opprinnelig konsesjonssøknad at det i øvre del av Fossåa er registrert 4 alternative hekkelokaliteter for kongeørn og en hekkelokalitet for fjellvåk. Fylkesmannen påpeker at lokalitetene ikke vil bli direkte berørt av Fossåa kraftverk, men anbefaler at anleggsarbeid ikke bør skje i hekkeperiodene, gitt at hekking forekommer. Settefylkesmannen har ikke kommentert dette forholdet.

Departementet vil påpeke at stans i anleggsvirksomheten i de tidsrom som Fylkesmannen oppgir vil kunne innebære at en realisering av Fossåa kraftverk ble vanskelig innenfor en forsvarlig tidsramme. Departementet forutsetter imidlertid at tiltakshaver registrerer om noen av reirene er i bruk, og utviser nødvendig varsomhet.

Forholdet til naturmangfoldloven

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i samme lov §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vannressursloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vannressursloven. Kunnskapsgrunnlaget departementet bygger vurderingen på, omfatter følgende:

- Søknader fra Fossåa 1K AS av 27.11.2012 og 04.11.2015.
- NNI-Rapport nr. 305
- BioFokus-rapport 2008-31
- BioFokus-notat 2014-11
- Naturbase: Faktaark Steinåa-Fossåa
- NVEs KSK-notat nr. 63/2013 Bakgrunn for vedtak av 18.12.2013
- NVEs KSK-notat nr. 31/2017 Bakgrunn for vedtak av 27.04.2017
- Innkomne høringsuttalelser

Tiltaksområdet ble først kartlagt av BioFokus m.fl. i 2008 som et ledd i Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) bekkekløftprosjekt. Tiltaksområdet er også delvis befart og beskrevet av Norsk Natur Informasjon (NNI) på vegne av Fossåa 1K AS i forbindelse med søknaden om Fossåa kraftverk. BioFokus har i tillegg utarbeidet et notat med en vurdering av utbyggingsplanene beskrevet i planendringssøknaden fra 2015.

Fossåa inngår i et større bekkekløftsystem – Steinåa-Fossåa - som i bekkekløftprosjektet er gitt verdi 5 – nasjonalt viktig. Fossåa isolert er i notatet fra BioFokus gitt verdi 3 – regionalt viktig. Det er i alt beskrevet 9 kjerneområder i Steinåa-Fossåa, hvorav 3 inngår i influensområdet til Fossåa kraftverk. Det er registrert 10 rødlistearter, hvorav 9 i kategorien nær truet og en i kategorien sårbar, og departementet ser ikke bort fra at det kan forekomme flere truede/sårbare arter i/langs Fossåa. Slipp av minstevannføring vil være et avbøtende tiltak som begrenser de negative konsekvensene for naturmangfoldet sammen med flommer/overløp over inntaksdammen. Departementet mener at en utbygging av Fossåa kraftverk vil få noen negative konsekvenser for naturmangfoldet i bekkekløfta på utbyggingsstrekningen, men mener dette ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet siden den øvrige delen av bekkekløftsystemet er av større verdi.

Departementet viser til at NVE i utgangspunktet behandlet 12 saker i Gudbrandsdalen samlet, og vurderte samlet belastning for kontinentale skogsbekkekløfter etter prinsippet i naturmangfoldloven § 10. Denne naturtypen har spesielt høy viktighet i Gudbrandsdalen. 9 av de 12 sakene som NVE behandlet ville berøre bekkekløfter, og det var NVEs vurdering at 5 av søknadene, bl.a. Fossåa, måtte avslås da de ville redusere naturmangfoldet i bekkekløfter av regional og nasjonal/internasjonalt verdi. Departementet legger til grunn NVEs vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10. Departementet legger vekt på at de delene av bekkekløftsystemet Steinåa-Fossåa, som har de største naturverdiene, ikke vil bli berørt av Fossåa kraftverk. Bestemmelsen om forvaltningsmål etter naturmangfoldloven § 4 er etter departementets syn ikke et hinder for at det kan gis konsesjon til Fossåa kraftverk.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi tilstrekkelig kunnskap om utbredelse av naturtyper og arter og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er godt nok opplyst.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk gir de beste samfunnsmessige resultater.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

I NVEs avslag på opprinnelig søknad ble hensynet til skredfare og konsekvensene for landskap også tillagt vekt sammen med hensynet til naturmangfoldet i bekkekløfta. I avslaget på planendringssøknaden er også hensynet til landskapsinngrepene i øvre del av tiltaksområdet noe vektlagt.

Settefylkesmannen har i sin uttalelse til planendringssøknaden gitt uttrykk for at konsekvensene av de fysiske inngrepene er akseptable.

Departementet legger til grunn at Fossåa kraftverk i noen grad vil ha landskapsmessige konsekvenser, særlig i øvre del av tiltaksområdet, men legger ikke avgjørende vekt på dette forholdet.

Utbyggingsalternativ

Det er i planendringssøknaden presentert to utbyggingsalternativ. Det er kraftverkets slukeevne som skiller alternativene.

Departementet er av den oppfatning at pga. hensynet til naturmangfoldet i Fossåa, bør alternativet med størst slukeevne avslås. Dette alternativet vil kun gi marginalt høyere produksjon og være marginalt mer lønnsomt.

Andre forhold

Tiltakshaver har gitt uttrykk for en positiv holdning til frivillig vern av den delen av bekkekløftsystemet som ikke blir berørt av Fossåa kraftverk. Fylkesmannen i Oppland har vurdert seg selv som inhabil i behandlingen av søknaden, og Fylkesmannen i Hedmark har vært settefylkesmann. Denne problemstillingen er dermed ikke vurdert nærmere av Fylkesmannen i Oppland som vernemyndighet.

Departementet vil påpeke at vilkår til utbygging av Fossåa kraftverk må være knyttet til å redusere de direkte ulempene ved tiltaket, og at vern av den resterende delen av bekkekløftsystemet ikke kan forutsettes for at konsesjon kan gis. Departementet har derfor ikke lagt vekt på muligheten for frivillig vern i vurderingen av konsesjonsspørsmålet, men legger likevel til grunn at dette forholdet blir fulgt opp av tiltakshaver og vernemyndighetene. Departementet vil i den forbindelse vise til BioFokus drøfting av temaet i BioFokus-notat 2014-11, hvor det understrekes at en i forbindelse med frivillig vern også bør inkludere mest mulig av den eldre skogen i Fossåa. Det framgår bl.a. i notatet at lokalitet 6 *Fossåa indre del* ikke bør berøres av hogst.

Oppsummering

Fossåa kraftverk vil bidra med en årlig produksjon på om lag 23,3 GWh, som er mye for et småkraftverk. Kraftverket vil gi positive ringvirkninger lokalt og varige inntekter til søker, grunneiere og kommune.

Fossåa inngår i bekkekløftmiljøet Steinåa-Fossåa, som er av nasjonal verdi. Fossåa er isolert vurdert å ha regional verdi. En utbygging av Fossåa kraftverk vil ikke berøre den viktigste delen av bekkekløftmiljøet, og er av biologer vurdert å være akseptabel for naturmangfoldet i bekkekløfta. Departementet legger til grunn at planendringssøknaden vil ha akseptable konsekvenser for landskap.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilkåret for konsesjon er dermed oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

6. Departementets vedtak

Klagen fra Fossåa 1K AS tas til følge. Departementet omgjør NVEs avslag av 27.04.2017 til konsesjon på søknaden om Fossåa kraftverk. Tillatelsen gjelder hovedalternativet (alternativ 1).

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28, tredje ledd, første punktum.

7. Departementets merknader til vilkår og andre forhold

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til energiloven

Fossåa kraftverk skal knyttes til eksisterende nett via en om lag 1300 m lang jordkabel. Denne vil hovedsakelig ligge langs eksisterende vei. Virkningene av tilknytningskabelen inngår i departementets helhetlige vurdering av planene.

Dersom tiltakshaver ønsker egen anleggskonsesjon for tilknytning til eksisterende nett, må dette foreligge før utbygging kan skje. Alternativt må det foreligge avtale om nettilknytning, og det må være avklart at det er tilgjengelig kapasitet i nettet. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumenter at det er tilgjengelig kapasitet i nettet, og at kostnadsfordelingen ved tilknytning til nettet er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jf. post 4 i konsesjonsvilkårene.

Forholdet til plan- og bygningsloven

"Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker" gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan settes i verk.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes til Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. Departementet har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden blir svekket om:

"...

- *alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,*
- *samfunnsnyttan av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og*
- *formålet med de nye inngrepene kan ikke med rimelighet oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter."*

Etter departementets syn viser vurderingene av tiltaket i lys av prinsippene i naturmangfoldloven at kraftverket har akseptable konsekvenser for vannmiljøet. Det er videre gitt pålegg om tiltak for å redusere virkningene. Formålet med utbyggingen er å øke

produksjonen av fornybar elektrisitet. Kraftverket vil også gi inntekter til grunneiere og utbygger. Departementet finner at fordelene utbyggingen gir ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Departementet vurderer vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt med de avbøtende tiltakene og med den minste vannføringen som er fastsatt.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden:

Middelvannføring	l/s	1235
Alminnelig lavvannføring	l/s	48
5-persentil sommer	l/s	129
5-persentil vinter	l/s	24
Største slukeevne	l/s	2340
Største slukeevne i % av middelvannføring	%	189
Minste driftsvannføring	l/s	23

Søker har lagt til grunn at det skal slippes en minstevannføring lik de sesongmessige lavvannføringene.

Settefylkesmannen er usikker på om nivået på minstevannføringen vil sikre at minimumsmålet i vannforskriften om god økologisk tilstand vil kunne opprettholdes. Oppland fylkeskommune forventer at det gis vilkår om minstevannføring på nivået foreslått i konsesjonssøknaden. FNF Oppland og Vern Nedre Otta har mener minstevannføringen tilsvarende 5-persentilene neppe vil opprettholde levelige forhold for fisk. SABIMA, Den Norske Turistforening og Naturvernforbundet har i en felles uttalelse gitt uttrykk for at det, dersom det gis konsesjon, er viktig med tilstrekkelig minstevannføring for å opprettholde verdiene tilknyttet et svakt utviklet fosserøyksamfunn ovenfor kraftstasjonen. Laugens Venner har på generelt grunnlag uttalt at minstevannføringen må være tilstrekkelig for å hindre bunnfrysing.

I vurderingen av minstevannføringens størrelse, registrerer departementet at de hydrologiske dataene i planendringssøknaden er utarbeidet på grunnlag av målte verdier i to år i tillegg til en analyse av hydrologiske data fra sammenligningsstasjonen. Departementet legger disse til grunn og viser i den forbindelse til at NVE ikke har funnet vesentlige avvik i søkers beregninger av produksjonen.

Departementet registrerer at NVE i liten grad har lagt vekt på hensynet til fisk og fiske i sin behandling av konsesjonssøknadene. NVE har omtalt utbyggingsstrekningen som stort sett

lite tilgjengelig og mindre egnet for fiske. Departementet mener at hensynet til fisk og fiske ikke skal tillegges vekt i fastsettelsen av minstevannføringen.

Når det gjelder uttalelsen fra SABIMA m.fl., vil departementet påpeke at restvannføringen rett ovenfor kraftstasjonen er relativt stor, herunder bidraget fra sideelven Skikju.

Som nevnt i drøftingene foran, framgår det av BioFokus-notat 2014-11 at konsekvensene av vannføringsendringene som følge av Fossåa kraftverk forventes å bli små. Selv om departementet ikke kan se bort fra at fuktighetskrevende arter og naturtyper i noen grad vil bli fortrent av mer tørketolerante arter og naturtyper, mener departementet at de sesongmessige 5-persentilene vil være riktig nivå på minstevannføringen i Fossåa.

Departementet fastsetter at det skal slippes en minstevannføring på 129 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 24 l/s resten av året.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Teknisk løsning for dokumentasjon av minstevannslippet skal godkjennes av NVE gjennom detaljplanen. Data skal legges fram for NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om krav til vannslipp som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking, utforming og plassering av skilt.

Departementet vil presisere at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt og i etter tilsiget.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor på Hamar og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for dam og vannvei kan settes i gang, må søknad om konsekvensklasse for gitt alternativ være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift, og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter. NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet i nettet og at kostnadsfordelingen er avklart, jf. merknadene under avsnittet "Forholdet til energiloven":

Departementet viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

I tabellen nedenfor blir føringer og krav som ligger til grunn for tillatelsen oppsummert. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i departementets drøfting som ikke går fram av tabellen. Departementet vil presisere at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

Departementet har gitt tillatelse på følgende forutsetninger:

Inntak	Inntak skal plasseres på ca. kote 870 slik det går fram av planendringssøknaden av 04.11.2015.
Vannvei	Vannvei skal etableres som boret tunnel på de strekningene som framgår av vedlegg 3a, 3b og 3c i planendringssøknaden. Vannveien for øvrig skal graves ned, tildekkes og revegeteres med stedege masser.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres på ca. kote 455 i samsvar med planendringssøknaden.
Største slukeevne	Opprinnelig søknad oppgir 2340 l/s. Dette kan ikke endres i detaljplan.
Minste slukeevne	Opprinnelig søknad oppgir 23 l/s.
Turbin	Opprinnelig søknad oppgir 1 pelton.
Installert effekt	Planendringssøknaden oppgir 8 MW. Installert effekt kan tilpasses innenfor rammen av største slukeevne.
Kraftledning	Tilknytning til eksisterende nett skal etableres som jordkabel.
Veier/Transportanlegg	Departementet legger til grunn at kommunen har godkjent at anleggsvei omklassifiseres til skogsbilvei etter utbygging.
Andre avbøtende tiltak	Ved gjennomføring av anleggsvirksomheten skal det utvises varsomhet i forhold til ev. hekking av kongeørn og fjellvåk.

Det skal legges stor vekt på å tilpasse tiltaket til naturlig terreng og landskap. Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen over, kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygd i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, med riktig installert effekt og slukeevne, vil ikke ha rett til el-sertifikat. Dersom det er endringer, skal dette gå tydelig fram ved oversendelse av detaljplanene.

Post 5: Naturforvaltning

Pålegg i medhold av denne posten må være knyttet til skader av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltaket sine skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Post 6: Automatisk fredede kulturminner

Departementet forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakten med fylkeskommunen for å avklare forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom man støter på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Steinar Pettersen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Den Norske Turistforening
Direktoratet for mineralforvaltning
Forum for Natur og Friluftsliv Oppland
Fylkesmannen i Innlandet
Gudbrandsdal Energi AS
Laugens Venner
Naturvernforbundet
Naturvernforbundet i Oppland
Norges jeger- og fiskerforbund
Norges vassdrags- og energidirektorat
Oppland fylkeskommune
SABIMA - Samarbeidsrådet for biologisk mangfold
Statens Vegvesen
Sør-Fron kommune
Vern Nedre Otta
Åshild Bjerke

Vilkår etter vannressursloven § 8 for tillatelse til bygging og drift av Fossåa kraftverk i Sør-Fron kommune gitt av Olje- og energidepartementet 01.02.2019.

1. Vannslipping

Det skal slippes en minstevannføring på 129 l/s i perioden 1. mai - 30. september, og 24 l/s resten av året. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ved forespørsel.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 15. NVE kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene dersom det er avvik av betydning i forhold til det som fremgår av konsesjonssøknaden.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Fossåa er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og evt. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter kulturminneloven § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. kulturminneloven § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsel m.v.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

8. Terskler m.v.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart m.v.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes og sikres.

For alle vassdrag skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

11. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av tiltakets virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

14. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.